

การออกแบบภูมิทัศน์เมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่ เพื่อรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน จังหวัดเชียงราย

The Townscape Design of Chiang Saen Historic Town for Border Economic Zone in Chiang Rai Province

เกริก กิตติคุณ^{1*}, ฤชชงค์ มณีขัติย์², สิปราง เจริญผล³, วิบูลพร วุฒิกุล⁴ และรัชนิกร กุศลานนท์⁵

^{1*,2,3,4,5} คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย 80 หมู่ที่ 9 ถนนพหลโยธิน ตำบลบ้านดู่
อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 57100 โทรศัพท์ 053-776015 โทรสาร 053-776015 E-mail : krurk147@hotmail.com

บทคัดย่อ

เมืองเก่าเชียงใหม่ เป็นเมืองสำคัญทางประวัติศาสตร์ของอารยธรรมล้านนา ที่ปรากฏร่องรอยโบราณสถานที่สำคัญถึง 76 วัด ในเขตกำแพงเมืองเก่า แม้ว่าเมืองเชียงใหม่ควรส่งเสริมการอนุรักษ์ แต่จากนโยบายของภาครัฐในการจัดตั้งเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนในพื้นที่อำเภอเชียงแสน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากการขยายตัวของการใช้ประโยชน์ที่ดิน และกระทบต่อชุมชนเมืองเก่า รวมทั้งการรุกรานแนวเขตโบราณสถาน และสภาพภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมของเมือง การดำเนินงานวิจัยโดยใช้การสัมภาษณ์ความต้องการรูปแบบภูมิทัศน์ของเมืองเชียงใหม่ และการสนทนากลุ่มในประเด็นที่เกี่ยวกับองค์ประกอบของภูมิทัศน์เมือง จากตัวแทนภาคประชาชน หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อสร้างรูปแบบการออกแบบภูมิทัศน์เมือง โดยใช้แนวคิดพิพิธภัณฑน์มีชีวิต คือ ส่งเสริมการพัฒนาเมืองเชียงใหม่ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของชุมชนเมืองเก่า ให้เหมาะสมกับบริบทเอกลักษณ์ของเมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่

คำสำคัญ : การออกแบบภูมิทัศน์เมือง, เมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่

Abstract

The ancient town of Chiang Saen is an important historical site in Chiang Rai province and the origin of The Lanna Kingdom with over 76 well-maintained archeological sites housed inside the ancient city wall. However, recent government policy promoting the area as a special border economic zone has resulted in the town becoming over-populated. Consequently, this has led to unauthorized land usage and trespassing upon historical sites. In addition to illegal land usage, modern buildings have also become visual pollution for its cultural landscape causing a devalued image and indistinctiveness to the Chiang Saen historic town. This study aimed to look into the problems and needs of the Chiang Saen townscape expressed by its inhabitants. Individual and group interviews concerning the potentiality of Chiang Saen townscape were conducted among the representatives from people, business and government sectors in order to create a townscape design. An inliving museum concept for the development of the Chiang Saen townscape would utilize parallel development with

conservation to maintain the identity and the context of the Chiang Saen historic town.

Keywords : Townscape design, Chiang Saen historic town

1. บทนำ

นโยบายจากภาครัฐที่ส่งเสริมให้จังหวัดเชียงราย ให้เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจการค้าชายแดน และการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub regional) หรือ GMS และความร่วมมือของกลุ่มประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ทำให้ จังหวัดเชียงรายมีศักยภาพด้านที่ตั้งของการเป็นประตูที่จะเปิดไปสู่การค้าชายแดน และเป็นศูนย์กลาง ธุรกิจและการค้าของภูมิภาคอินโดจีน ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ บริเวณอำเภอเชียงแสน จังหวัด เชียงราย (สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคเหนือ. 2556, 47-50) ประกอบกับองค์การบริหาร การพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) ได้ประเมินพื้นที่ท่องเที่ยว และศึกษาความเป็นไปได้ในการประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของเมืองเก่าเชียง แสนและพื้นที่เชื่อมโยงในจังหวัดเชียงราย ได้สรุปผลการวิเคราะห์ความเป็นไปได้เบื้องต้น พื้นที่เมือง เชียงแสนมีศักยภาพสูงในทุกๆด้านที่จะประกาศเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การ บริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. 2558, 9-10) เมืองเก่าเชียงแสน เป็นเมือง สำคัญทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดเชียงราย และเป็นต้นกำเนิดแหล่งอารยธรรมในภูมิภาคด้วยมีวัด และองค์เจดีย์ที่เก่าแก่ที่สำคัญของอาณาจักรล้านนา รวมทั้งความสำคัญของผังเมืองเชียงแสน ที่ปรากฏร่องรอยโบราณสถานตามแนวกำแพงเมืองเก่า คูน้ำคันดินล้อมรอบผังเมือง ที่เป็นรูปสี่เหลี่ยม ด้านไม่เท่า มีกำแพง 3 ด้าน ยกเว้นทางด้านทิศตะวันออกซึ่งติดกับแม่น้ำโขง มีวัดที่สำคัญถึง 76 วัด ในเขตเมืองเก่า ซึ่งเป็นมรดกทางสถาปัตยกรรมที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมของเมือง จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงแสน การสร้างเมืองเริ่มในราวพุทธศักราช 1300 เพื่อสร้างเมืองขึ้นริมฝั่งแม่น้ำโขงตั้งเป็นแคว้นโยนก ชื่อโยนกเชียงแสน ตามข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ปรากฏตำนานที่สามารถอธิบายเรื่องราวของเมืองเชียงแสน คือ ตำนานสุวรรณโคมคำ ตำนานสิงหน วัตกุมาร และตำนานเมืองหิรัญนครเงินยาง กล่าวถึงการสร้างบ้านแปงเมืองของพญามังราย จนถึงสมัยพม่าปกครองเมืองเชียงแสน ในปีพุทธศักราช 2101 และการแบ่งเขตแดนปกครองของเมือง เชียงแสน เข้าในมณฑลพายัพของไทย (สรสวดี อ่องสกุล. 2529, 47- 54) การเปลี่ยนแปลงของเมือง ประวัติศาสตร์เชียงแสนที่เกิดจากนโยบายของภาครัฐในรอบ 5 ปีที่ผ่านมา การพัฒนาเมืองเชียงแสน เพื่อมุ่งสู่การตั้งเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ทำให้เกิดผลกระทบจากการเพิ่มขึ้นของจำนวน ประชากร และการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างไร้ทิศทางของเมืองเชียงแสนที่มีการรุกล้ำแนว เขตโบราณสถาน อันเป็นผลให้เมืองขาดเอกลักษณ์และลดคุณค่าของเมืองประวัติศาสตร์เชียงแสน และส่งผลกระทบต่อสภาพภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมของเมืองประวัติศาสตร์ล้านนา นอกจากนี้ กระบวนการร่างผังเมืองรวมเชียงแสน อยู่ในขั้นตอนการแก้ไขและรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ในพื้นที่เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน แต่ยังไม่สามารถประกาศบังคับใช้ ทำให้ทิศทางการวางผังเมือง รวมเชียงแสน เพื่อควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน ขาดการบังคับใช้เป็นกฎหมายเพื่อบริหารจัดการเมือง ในอนาคต ทำให้เกิดข้อขัดแย้งในกรอบการพัฒนาเมือง ระหว่างกลุ่มธุรกิจนายทุนกับกลุ่มการอนุรักษ์

เมืองเก่าเชียงใหม่ จนทำให้ผังเมืองรวมเชียงใหม่ต้องล่าช้าและเกิดข้อคัดค้านที่ไม่ได้ใช้กระบวนการของการมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วน ทำให้การขยายตัวของเมืองที่ส่งผลกระทบต่อมลพิษของสภาพภูมิทัศน์เมือง และไม่มีแนวทางการพัฒนาและการอนุรักษ์เมืองให้คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม

จากประเด็นดังกล่าว แนวทางการส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของเมืองเชียงใหม่ให้คงอยู่อย่างยั่งยืน โดยใช้การออกแบบภูมิทัศน์เมืองที่สร้างอัตลักษณ์ในเชิงท่องเที่ยวให้ผู้คนเข้าไปเยี่ยมชมการอนุรักษ์เมืองที่ผ่านมุมมองของการท่องเที่ยว เพื่อบริหารจัดการมรดกทางสถาปัตยกรรมและอนุรักษ์วัฒนธรรมของผู้คนในเมือง โดยการสร้างรูปแบบเมืองให้มีชีวิตชีวา เหมือนเป็นพิพิธภัณฑ์มีชีวิต (Living Museum) จึงเป็นแนวคิดที่จะพัฒนาควบคู่ไปกับชุมชนในพื้นที่ที่เมืองเชียงใหม่สามารถขับเคลื่อน เมืองเชียงใหม่ ในการออกแบบภูมิทัศน์เมืองเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ ผสานกับรูปแบบวิถีชีวิตของชุมชนเชียงใหม่ ให้ถูกถ่ายทอดเป็นเรื่องราวเหมือนฉากเหตุการณ์ต่าง ๆ ทางประวัติศาสตร์ในเมืองเชียงใหม่ จากการจัดตั้งเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนในพื้นที่อำเภอเชียงแสน การอนุรักษ์เมืองเชียงใหม่โดยหน่วยงานท้องถิ่น คือ เทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน กำหนดนโยบายและแนวเขตพื้นที่สำหรับการวางผังรูปแบบภูมิทัศน์ของชุมชนเมืองเก่า ที่เหมาะสมกับเอกลักษณ์ของเมืองเชียงใหม่ และสร้างทัศนียภาพภูมิทัศน์เมืองก่อนและหลังที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกรูปแบบที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตของชุมชนตามบริบทของเมืองเชียงใหม่ ซึ่งจะทำให้เมืองเชียงใหม่ไม่ได้เป็นเพียงเมืองเก่าทางโบราณสถาน แต่ยังคงไว้เอกลักษณ์ในการเป็นเมืองสำคัญทางประวัติศาสตร์ของอารยธรรมล้านนา

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมของชุมชนเมืองเชียงใหม่ และสำรวจสภาพภูมิทัศน์ของเมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่

2.2 เพื่อศึกษาความต้องการรูปแบบภูมิทัศน์เมือง โดยชุมชนมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาและการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของเมืองเชียงใหม่

2.3 เพื่อออกแบบสภาพภูมิทัศน์เมืองที่สอดคล้องกับเมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่ เพื่อรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลงานวิจัย ประกอบด้วยเครื่องมือดังต่อไปนี้

3.1 แบบสำรวจพื้นที่ภาคสนาม (Site Survey) โดยลงพื้นที่สำรวจสภาพสถาปัตยกรรมและการใช้ประโยชน์ที่ดินของชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน

3.2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In- Depth Interview) ด้านปัญหา และความต้องการในการพัฒนาสภาพแวดล้อมของเมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่ โดยสัมภาษณ์ตัวแทนชุมชนในเขตเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน

3.3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อพิจารณาองค์ประกอบที่เกี่ยวกับการออกแบบภูมิทัศน์เมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่ ตามเอกลักษณ์ของเมืองล้านนา จากตัวแทนภาคประชาชน ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ และตัวแทนภาคเอกชน

3.4 การประเมินรูปแบบภูมิทัศน์เมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่ โดยการใช้การตรวจสอบรูปแบบกับผู้เชี่ยวชาญ เพื่อประเมินความถูกต้องและเหมาะสมของงานออกแบบภูมิทัศน์เมือง จากผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรมและผังเมือง

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน และตัวแทนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลของทั้ง 6 ชุมชน คือ ชุมชนเจดีย์หลวง ชุมชนทัพพาน ชุมชนริมโขง ชุมชนนางเจ็ญ ชุมชนล้านทอง และชุมชนผ้าขาวปาน จำนวนชุมชนละ 5 คน รวม 30 คน ในการสัมภาษณ์ถึงสภาพปัญหาและความต้องการ ด้านการพัฒนาสภาพแวดล้อมของชุมชนเมืองเชียงใหม่

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในประเด็นเกี่ยวกับองค์ประกอบที่เกี่ยวกับการออกแบบภูมิทัศน์เมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่ จากตัวแทนจาก 3 ภาคส่วน ๆ ละ 3 คน คือ ตัวแทนในภาคประชาชน ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ และตัวแทนภาคเอกชน รวมจำนวนทั้งสิ้น 9 คน ประกอบด้วย ดังนี้

1) ตัวแทนในภาคประชาชน คือ กลุ่มรักษ์เมืองเชียงใหม่ กลุ่มวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ และกลุ่มเยาวชนเมืองเชียงใหม่ รวม 3 คน

2) ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ คือ ตัวแทนจากเทศบาลเวียงเชียงใหม่ ตัวแทนจากอำเภอเมืองเชียงใหม่ และตัวแทนจากหน่วยศิลปากรที่ 8 รวม 3 คน

3) ตัวแทนภาคเอกชน คือ จากสถานประกอบการเอกชนในเมืองเชียงใหม่ คือ ผู้ประกอบการท่องเที่ยวโรงแรม ผู้ประกอบการขนส่งสินค้าทางเรือ ผู้ประกอบการร้านค้าในตลาดสดเทศบาล รวม 3 คน

3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลการประเมินรูปแบบภูมิทัศน์เมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่ โดยการใช้การตรวจสอบรูปแบบกับผู้เชี่ยวชาญ เพื่อประเมินความถูกต้องและเหมาะสมของงานออกแบบภูมิทัศน์เมืองจากผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรมและผังเมือง จำนวน 3 ท่าน คือ ผู้เชี่ยวชาญจากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ผู้เชี่ยวชาญจากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ และผู้เชี่ยวชาญจากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล ตามขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ตำรา หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากการวิเคราะห์เนื้อหาเอกสาร (Content Analysis) โดยการอ่านและวิเคราะห์เนื้อหาเอกสาร ตามประเด็นที่ได้กำหนดไว้ในงานวิจัย

2. สภาพพื้นที่ตามการสำรวจภาคสนาม โดยการวิเคราะห์ลักษณะสภาพแวดล้อมของเมืองจากการใช้ประโยชน์ที่ดินในสภาพปัจจุบัน ตำแหน่งที่ตั้ง ขนาด และสภาพของอาคารประเภทต่าง ๆ และพื้นที่สาธารณประโยชน์ โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ประมวลผล โดยใช้โปรแกรมในระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (Geographic Information Systems : GIS) ในแผนผังแสดงขอบเขตพื้นที่การออกแบบสร้างสรรค์ภูมิทัศน์เมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่

3. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม โดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากการบันทึก (Content Analysis) เพื่อสร้างรูปแบบการออกแบบสภาพภูมิสถาปัตยกรรมตามเอกลักษณ์ของเมืองวัฒนธรรมเชียงใหม่ เช่น การออกแบบภูมิสถาปัตยกรรมในพื้นที่เส้นทาง

การท่องเที่ยวของพิพิธภัณฑ์มีชีวิต การออกแบบทางสัญจรและทางเท้า การออกแบบเฟอร์นิเจอร์ริมทาง การออกแบบป้ายบอกทางและป้ายอธิบายสถานที่ในเขตเมืองเชียงใหม่ ที่เป็นเอกลักษณ์ของเมือง เชียงแสน โดยทำทัศนียภาพจำลองการออกแบบสภาพภูมิทัศน์เมือง ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับเมือง ประวัติศาสตร์เชียงใหม่

4. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบบันทึกการประเมินรูปแบบภูมิทัศน์เมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่ โดยใช้การตรวจสอบรูปแบบกับผู้เชี่ยวชาญ โดยกำหนดแนวทางและตัวอย่างงานทัศนียภาพการออกแบบ สภาพภูมิทัศน์เมือง ตามแนวคิดพิพิธภัณฑ์มีชีวิต ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาเมืองเชียงใหม่ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับบริบทเอกลักษณ์ของเมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเวลาตามเนื้อหาของงานวิจัย จากการศึกษาสภาพภูมิทัศน์เมือง ของเมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่ ตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน และงานวิจัยจากการออกแบบสภาพ ภูมิทัศน์เมือง ตามแนวคิดพิพิธภัณฑ์มีชีวิต ตั้งแต่เดือนมกราคม – เดือนสิงหาคม ในปี พ.ศ. 2558 เพื่อสรุปผลการศึกษาให้หน่วยงานท้องถิ่น คือ เทศบาลเวียงเชียงแสน ได้ดำเนินงานตามแผน ยุทธศาสตร์ของการพัฒนาในระยะ 3 ปี (ปีพ.ศ. 2559 – 2561)

4. ผลการวิจัย

การศึกษาภูมิทัศน์ของเมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่ จากสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันของเมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่ พบว่า สภาพแวดล้อมของเมือง เชียงแสนประกอบด้วย ภูมิทัศน์วัฒนธรรมทางโบราณสถานและทางธรรมชาติบริเวณริมแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นต้นกำเนิดแหล่งอารยธรรมล้านนาในภูมิภาค ด้วยมีวัดและองค์เจดีย์ที่เก่าแก่จำนวนมากที่สำคัญ ในเขตพื้นที่ฝั่งเมืองเชียงแสน ประกอบด้วย แนวกำแพงเมืองเก่า น้ำคันดินล้อมรอบและประตูเมือง ที่ปรากฏร่องรอยโบราณสถานค่อนข้างสมบูรณ์ ซึ่งเป็นมรดกทางสถาปัตยกรรมที่ทรงคุณค่า แก่การอนุรักษ์ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ทั้ง 6 ชุมชน คือ ชุมชนเจดีย์หลวง ชุมชนทัพม่าน ชุมชนริมโขง ชุมชนนางเซ้ง ชุมชนล้านทอง และชุมชนผ้าขาวบ้าน พบว่า สภาพปัญหาที่ ส่งผลต่อวิถีชีวิตชุมชน คือ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ และปัญหาการรุกล้ำพื้นที่โบราณสถานชุมชน ส่วนการ แก้ไขปัญหา ควรผสมผสานระหว่างวิถีชีวิตในปัจจุบันที่ส่งเสริมการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์โบราณสถาน เน้นให้มีพื้นที่สีเขียวเป็นองค์ประกอบในพื้นที่ต่าง ๆ ของเมือง เชียงแสน เช่น พื้นที่โดยรอบโบราณสถาน พื้นที่ริมทางเท้า พื้นที่กิจกรรมและลานพักผ่อนริมแม่น้ำโขง สิ่งสำคัญที่คนในท้องถิ่นต้องการในงานภูมิทัศน์เมือง เพื่อสร้างความเป็นระเบียบและสวยงาม โดยการ จัดการภูมิทัศน์ให้เป็นไปอย่างเหมาะสมกับอัตลักษณ์เมือง องค์ประกอบการอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรม และสถาปัตยกรรมของเมืองให้คงเอกลักษณ์ของเมือง ควรดำเนินการออกแบบวางผัง และข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินพื้นที่ประเภทการอนุรักษ์และพื้นที่ส่งเสริมการพัฒนาและกำหนดแนวเขตกันชน (Buffer Zone) ที่ชัดเจนระหว่างเขตการใช้ประโยชน์แต่ละประเภท และสร้างแนวทางการบริหาร และการจัดการเมืองเพื่อการอนุรักษ์ และพัฒนาเมืองให้เกิดความร่วมมือกันอย่างจริงจังของหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนไม่มีระบบการประสานงานและสื่อสารข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสร้างมาตรการในการควบคุมและการจัดการกับสภาพแวดล้อม และภูมิทัศน์และมาตรการในการ

ควบคุมรูปแบบของอาคารและสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ เช่น รูปทรงอาคาร ขนาดอาคาร ความสูง ความหนาแน่นของอาคาร วัสดุก่อสร้างและสีภายนอกอาคาร เป็นต้น

การออกแบบภูมิสถาปัตยกรรมในพื้นที่ เพื่อกำหนดแนวทางและตัวอย่างงานทัศนียภาพ การออกแบบสภาพภูมิทัศน์เมือง ให้เกิดความร่วมมือกับประชาชนในท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ตามองค์ประกอบการออกแบบสภาพภูมิสถาปัตยกรรม ในการเลือกพื้นที่ต้นแบบที่สำคัญทางภูมิทัศน์เมืองเชียงใหม่ จากลักษณะโครงสร้างเมือง และลักษณะพื้นที่กิจกรรมที่เกิดขึ้น สามารถแบ่งพื้นที่ในการนำเสนอทัศนียภาพของเมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่ ตามขอบเขตพื้นที่ ดังนี้

1. พื้นที่ถนนกลางเมือง

บริเวณถนนสายหลายเข้าเมืองเชียงใหม่ มีโบราณสถานที่สำคัญคือ วัดเจดีย์หลวง ซึ่งเป็นวัดสำคัญในสมัยเชียงใหม่ และยังมีโบราณสถานที่ตั้งอยู่ริมถนนจำนวนมาก พื้นที่ถนนกลางเมืองเป็นถนนสายหลักนำไปสู่แม่น้ำโขงและเป็นที่ตั้งโบราณสถานที่สำคัญของเมืองเชียงใหม่ ต้องมีการปรับปรุงภูมิทัศน์อย่างเร่งด่วน เนื่องจากมีปัญหาทั้งในเรื่องการรुक้าเขตของที่อยู่อาศัย รูปแบบของสถาปัตยกรรมที่หลากหลายของบ้านเรือน อาคารพาณิชย์ หรืออาคารราชการ ปัญหาเรื่องป้ายต่าง ๆ สายไฟ ทางเดินเท้า รวมไปถึงที่พักรถโดยสารประจำทาง เป็นต้น

2. พื้นที่ริมกำแพงเมือง และคลองคูเมือง

กำแพงเมืองเชียงใหม่ เป็นโบราณสถานที่สำคัญ ยังมีสภาพเกือบสมบูรณ์ เนื่องจากได้รับการบูรณะจากกรมศิลปากร กำแพงเมืองนี้ ตั้งอยู่ล้อมรอบเมืองเชียงใหม่ด้านในทั้งหมด พื้นที่ริมกำแพงเมือง และคลองคูเมือง แม้ว่าบริเวณกำแพงเมืองเชียงใหม่ ที่ได้มีการปรับปรุงภูมิทัศน์บ้างแล้ว แต่ภูมิทัศน์ยังขาดการความสัมพันธ์กันระหว่างชุมชนที่อาศัยอยู่โดยรอบกำแพงเมือง ขาดพื้นที่กิจกรรมที่ส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้ ซึ่งทำให้พื้นที่บริเวณนี้ไม่มีคนเข้ามาใช้งานทั้งช่วงกลางวันและกลางคืน

3. พื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำโขง

การออกแบบภูมิทัศน์ในพื้นที่ริมแม่น้ำโขง ยังขาดภูมิทัศน์ที่สวยงามและพื้นที่ลานกิจกรรมของคนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว ที่จะช่วยส่งเสริมให้พื้นที่ริมโขงเป็นจุดสนใจ ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำโขง ปัจจุบันพบว่าโดยเฉพาะพื้นที่ชายของ พื้นที่เขารื้อ ทำเรือและลานกิจกรรมโล่งสำหรับถ่ายรูป ซึ่งยังขาดภูมิทัศน์ที่สวยงามและพื้นที่ลานกิจกรรมของคนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว ที่จะช่วยส่งเสริมให้พื้นที่ริมโขงเป็นจุดสนใจในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ โดยปรับปรุงภูมิทัศน์และสร้างทางสัญจรทางเดินริมแม่น้ำ เพื่อใช้พักผ่อนและการออกกำลังกายบริเวณริมแม่น้ำโขง และส่งเสริมให้ผู้คนเข้ามาใช้พื้นที่ได้ตลอดเวลา

แนวทางการควบคุมทางด้านภูมิสถาปัตยกรรม แนวทางการควบคุมทางด้านภูมิสถาปัตยกรรม เพื่อเป็นการรักษาสภาพแวดล้อมทัศนียภาพที่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองเชียงใหม่เอาไว้ตลอดจนเพื่อเป็นการปรับปรุงและแก้ไขปัญหา ทางด้านภูมิทัศน์ซึ่งประกอบด้วยมาตรการต่าง ได้ดังนี้

1. การควบคุมแนวเส้นขอบฟ้าของเมือง การควบคุมแนวเส้นขอบฟ้าของเมืองและความสูงของอาคารรอบเขตโบราณสถานของเมืองเชียงใหม่ ในรูปทรงและขนาดของอาคาร ตลอดจนความสูงของอาคารที่แตกต่างกันทั้งในเขตกำแพงเมืองเชียงใหม่ และพื้นที่โดยรอบ ทำให้ความสง่างามและคุณค่า

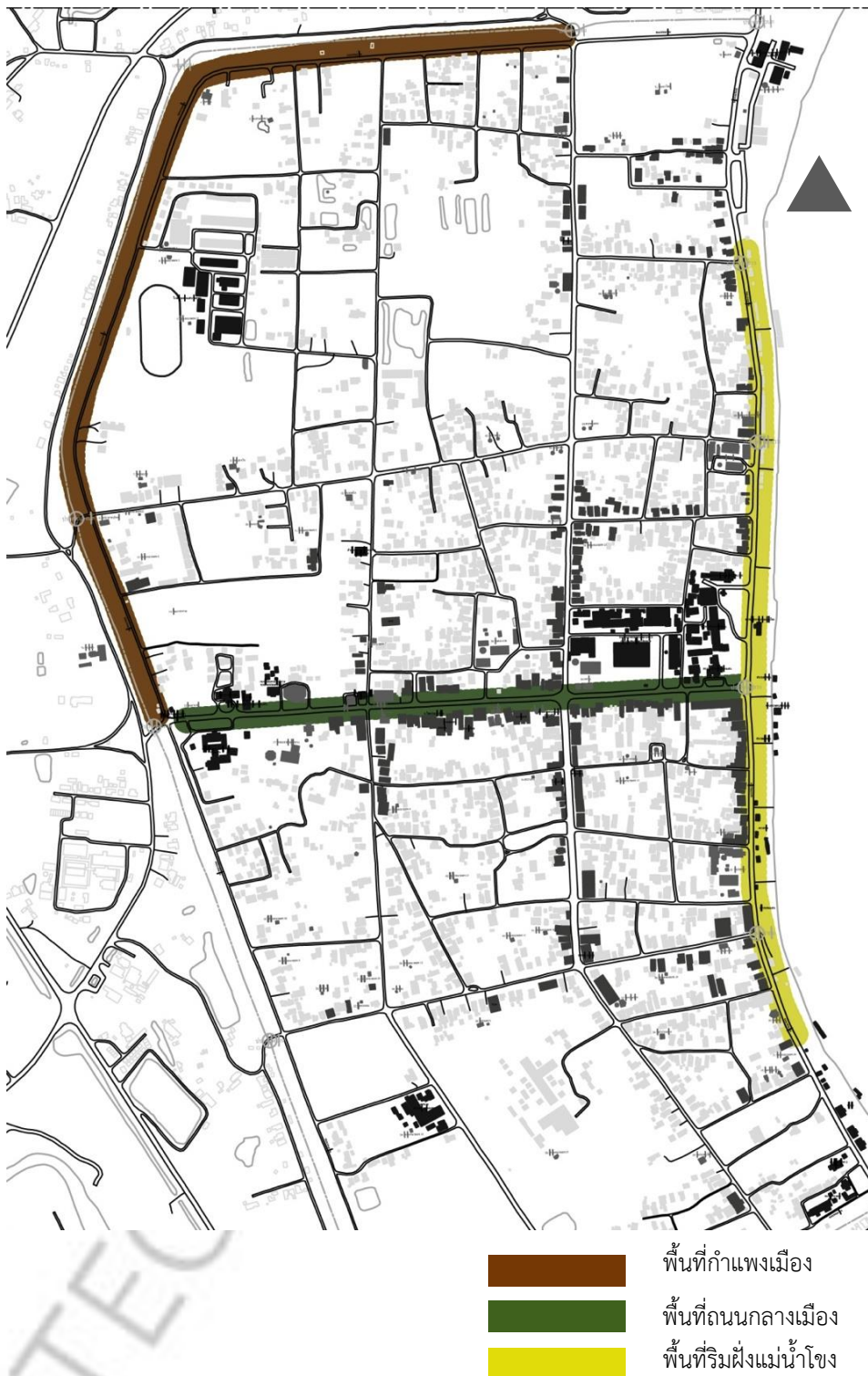
ของโบราณสถานลดลง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการควบคุมดูแลแนวเส้นของฟ้าของเมือง และความสูงของอาคารรอบเขตโบราณสถานเพื่อจะเป็นการรักษาสภาพแวดล้อม และบรรยากาศของความเป็นเมืองประวัติศาสตร์ไว้ได้ รวมทั้งสามารถที่จะรักษาสภาพทางภูมิทัศน์ของโบราณสถาน และศาสนสถานที่มีความสำคัญได้อย่างเหมาะสม

2. การควบคุมระยะถอยร่น การกำหนดที่ว่างระหว่างโบราณสถานและชุมชน และการควบคุมระยะถอยร่นของอาคารจากองค์ประกอบหลักของเมืองโบราณ เพื่อจะเน้นให้เห็นถึงความแตกต่าง และการรับรู้ของขอบเขต ตลอดจนป้องกันการลุกล้ำเข้ามาในเขตโบราณสถาน โดยกำหนดให้มีการกำหนดระยะถอยร่นของ คืออาคารและสิ่งปลูกสร้างที่อยู่โดยรอบเขตโบราณสถาน และทั้งสองฟากของกำแพงเมืองและคูเมืองเชียงแสนตลอดแนว กำหนดให้เว้นระยะถอยร่นจากแนวเขตโบราณสถาน และแนวกำแพงเมือง และคูเมือง ในระยะไม่น้อยกว่า 6 เมตร และบริเวณแนวถนนโดยรอบแนวกำแพงเมืองและคูเมืองเชียงแสน กำหนดให้เว้นระยะจากเขตทางเท้าเข้าไปไม่น้อยกว่า 2 เมตร ส่วนอาคารและสิ่งปลูกสร้างที่สร้างขึ้นตลอดแนวฝั่งของแม่น้ำโขง เพื่อให้เกิดแนวพื้นที่ว่างริมน้ำตลอดแนวซึ่งจะช่วยสร้างความสวยงามน่าอยู่ให้แก่เมือง ระยะถอยร่นในเขตอนุรักษ์ในแนวเขตโบราณสถานใช้เกณฑ์ระยะห่างจากที่พักอาศัย และห่างจากการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทพาณิชยกรรม โดยการกำหนดที่ว่างระหว่างโบราณสถานและการใช้ประโยชน์ที่ดินในชุมชน เป็นแนวทางการควบคุมระยะถอยร่นของอาคารจากองค์ประกอบหลักของเมืองโบราณ เพื่อจะเน้นให้เห็นถึงความแตกต่างและการรับรู้ของขอบเขต ตลอดจนเป็นการป้องกันการลุกล้ำเข้ามาในเขตโบราณสถานที่สำคัญได้

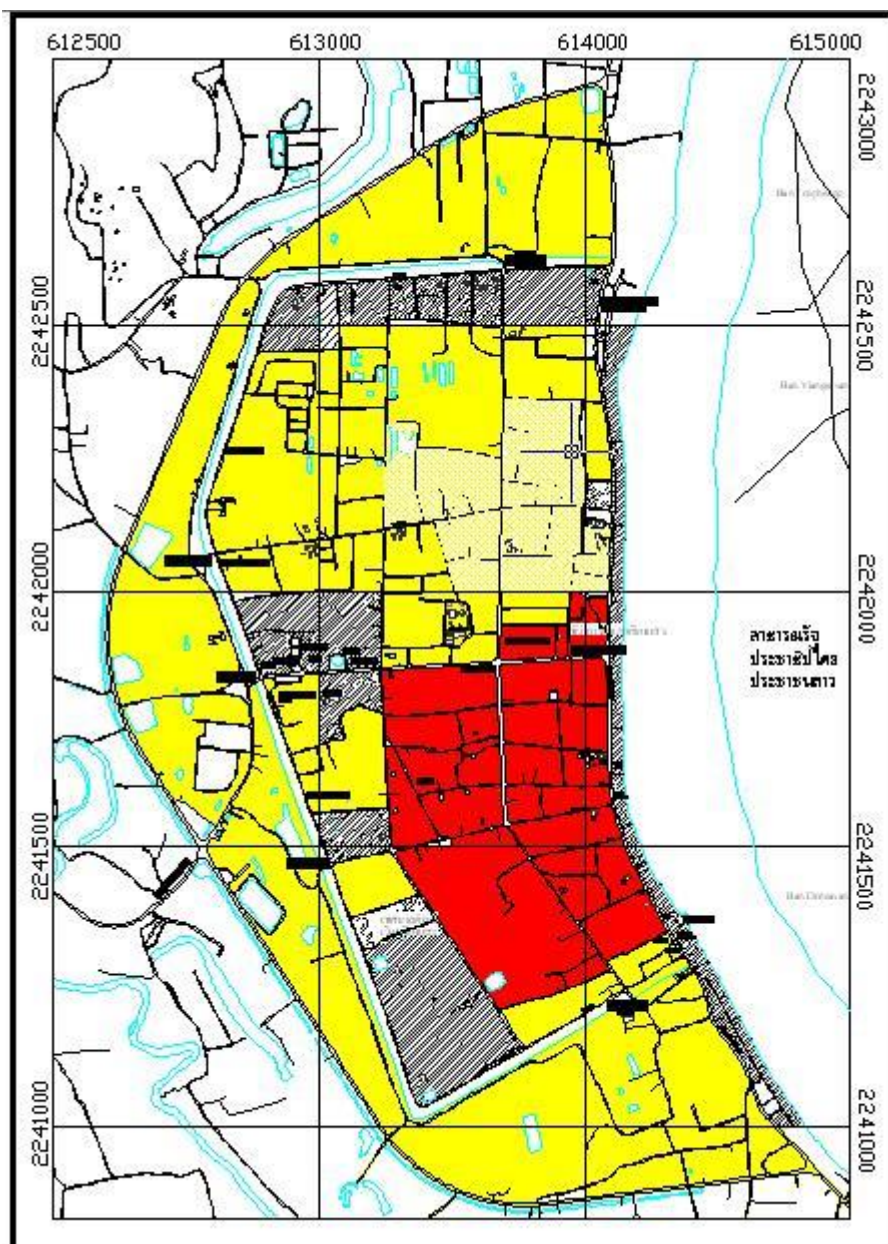
การออกแบบภูมิทัศน์เมืองประวัติศาสตร์เชียงแสน ในการกำหนดรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบล้านนาประยุกต์ โดยเน้นการออกแบบให้มีเอกลักษณ์พื้นถิ่น และจัดให้มีจุดชมวิวยุคใหม่ริมแม่น้ำโขง ให้มองเห็นภาพตามธรรมชาติที่สวยงามของฝั่งแม่น้ำโขง เพื่อเปิดมุมมองให้มองเห็นได้ในอาคารบ้านเรือนในฝั่งประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในลักษณะบ้านเรือนพื้นถิ่นเชียงแสน โดยให้เทศบาลตำบลเวียงเชียงแสนเป็นผู้รับผิดชอบ ในส่วนของการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อกำหนดรูปแบบลักษณะอาคารที่จะขออนุญาตปลูกสร้างในเขตเมืองเก่าเชียงแสน ตามรูปแบบที่กำหนด และวัสดุก่อสร้างและสีที่ใช้ในข้อกำหนด ที่เจ้าของอาคารควรรับการพิจารณาตรวจสอบ และให้คำแนะนำก่อนการก่อสร้างในเขตเมือง รูปแบบการออกแบบเฟอร์นิเจอร์ริมทาง และรูปแบบสถาปัตยกรรมของอาคารบ้านพักอาศัยและอาคารพาณิชย์ ของฝ่ายกองช่าง เทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน ควรได้รับการปรึกษาในการปรับปรุงภูมิทัศน์ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้านการจัดภูมิทัศน์เมืองให้มีรูปแบบที่เหมาะสมและคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในกลุ่มของประชาชน หรือชุมชนโดยรอบเมืองโบราณ ให้เกิดความร่วมมือของคนในชุมชนในการอนุรักษ์โบราณสถาน ที่สามารถปฏิบัติตามแผนของการพัฒนาพื้นที่ เพื่อการออกแบบภูมิทัศน์เมือง ตามเอกลักษณ์ของเมืองประวัติศาสตร์เชียงแสน การออกแบบและสร้างสรรค์ภูมิสถาปัตยกรรมในพื้นที่ริมแม่น้ำโขง โดยปรับปรุงภูมิทัศน์และสร้างทางสัญจรทางเดินริมแม่น้ำ เพื่อใช้พักผ่อนและการออกกำลังกายบริเวณริมแม่น้ำโขง และส่งเสริมให้ผู้คนเข้ามาใช้พื้นที่ได้ตลอดเวลา การออกแบบเฟอร์นิเจอร์ริมทาง (Street Furniture) และรูปแบบสถาปัตยกรรมที่เหมาะสมของอาคารบ้านพักอาศัยและอาคารพาณิชย์ในเขตพื้นที่เมืองเชียงแสน ในส่วนการออกแบบเฟอร์นิเจอร์ริมทาง เช่น ศาลาที่พักผ่อนประจำทาง และที่นั่งพักผ่อน รวมทั้งป้ายบอกทางต่าง ๆ โดยออกแบบให้สัมพันธ์ และกลมกลืนกับการออกแบบทางเท้าริมถนน

สาธารณะทุกเส้นทางที่เชื่อมต่อกันในระหว่างชุมชนโดยใช้วัสดุพื้นถิ่นหรือวัสดุธรรมชาติ เช่น อิฐ หิน เป็นต้น การปลูกไม้ยืนต้นริมทางเท้าสาธารณะ โดยเน้นให้มีพื้นที่จอดรถจักรยานสำหรับให้เช่าและเส้นทางจักรยานรอบกำแพงเมืองเก่า การใช้วัสดุวัสดุพื้นถิ่นในการออกแบบภูมิสถาปัตยกรรม และการใช้วัสดุตกแต่งพื้นผิวลวดลายให้สีที่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อมของเมืองเก่าเชียงใหม่

แนวทางการออกแบบภูมิทัศน์เมืองเชียงใหม่ ตามแนวคิดของพิพิธภัณฑ์มีชีวิต (Living Museum) โดยใช้การอนุรักษ์อย่างชาญฉลาด ตามข้อตกลงที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำเสนอรูปแบบภูมิทัศน์เมืองให้ประชาชนได้เลือกและตัดสินใจ เพื่อให้พื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของเมือง และมีความชัดเจนในแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนามากขึ้น การควบคุมจัดการพื้นที่โดยใช้ข้อบังคับประกอบการวางผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการกำหนดเขตพื้นที่เพื่อควบคุมพื้นที่เมือง โดยเป็นองค์ประกอบที่เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ในการแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของอัตลักษณ์พื้นถิ่นแก่ผู้คน การท่องเที่ยวที่เป็นมิตร การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงวิถีชีวิตของผู้คนในเมืองเพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพที่ปรากฏ โดยเน้นการท่องเที่ยวแบบไม่เร่งรีบในการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับวิถีชีวิตของผู้คนในเมือง และกำหนดพื้นที่สัจจรูในเมืองที่เชื่อมโยงระหว่างแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ดำเนินการปรับปรุงและเพิ่มความร่มรื่นทางธรรมชาติด้วยพืชพรรณต้นไม้ใหญ่ เป็นหลัก และการสร้างสรรค์สภาพแวดล้อม การพัฒนาสภาพแวดล้อมของเมืองที่มีความเหมาะสมและความสัมพันธ์ต่อบริบทของเมือง เพื่อส่งเสริมการสร้างการพัฒนาความยั่งยืนเพื่อเน้นคุณภาพชีวิต ความน่าอยู่มีชีวิตชีวา ของการเป็นพิพิธภัณฑ์มีชีวิต ทั้งนี้การออกแบบภูมิทัศน์และบริหารจัดการพื้นที่ของประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่ ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญต่อชุมชน ที่เป็นแรงผลักดันให้ชุมชนมีส่วนร่วม โดยใช้การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ส่งเสริมเศรษฐกิจ ที่มาจากรายได้จากการท่องเที่ยวในเขตเมือง และพื้นที่ประวัติศาสตร์โบราณสถาน โดยการออกแบบภูมิทัศน์เมืองเชียงใหม่ บริเวณพื้นที่โบราณสถานและบริเวณที่เกี่ยวข้อง ให้พิจารณาความเหมาะสมด้านทัศนียภาพและมลพิษที่เกิดขึ้นและการเชื่อมต่อกับอาคารและสถานที่สำคัญ

ภาพที่ 1 พื้นที่การออกแบบภูมิทัศน์เมืองประวัติศาสตร์เชียงแสน ตามประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

สัญลักษณ์

ความสูงอาคารใกล้เคียง โบราณสถานและริมฝั่งแม่น้ำโขง ไม่เกิน 5 เมตร

ความสูงอาคาร ไม่เกิน 10 เมตร

ความสูงอาคาร ไม่เกิน 15 เมตร

นอกแนวเขตการควบคุมความสูงอาคาร

ภาพที่ 2 การควบคุมแนวเส้นขอบฟ้าของเมือง และการควบคุมระยะถอยร่น จากแนวเขตโบราณสถาน และกำหนดความสูงของอาคารในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเมืองเชียงแสน

ภาพที่ 3 ทศนียภาพตัวอย่างภูมิทัศน์เมืองเชียงใหม่ ในพื้นที่ชุมชนเมืองเก่า และพื้นที่ริมแม่น้ำโขง
ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงภูมิทัศน์วัฒนธรรม เพื่อรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

ภาพที่ 4 แนวทางการออกแบบภูมิสถาปัตยกรรม และการกำหนดรูปแบบอาคารที่จะขออนุญาต
ปลูกสร้าง เพื่อควบคุมการใช้วัสดุและโทนสี ตามข้อกำหนดของเทศบัญญัติท้องถิ่น

5. สรุปผลการวิจัย

การออกแบบภูมิทัศน์เมือง เพื่อรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนของเมืองประวัติศาสตร์ เชียงแสน ในการกำหนดพื้นที่รองรับการพัฒนาในตำแหน่งที่เหมาะสมและจำกัดการขยายตัวของชุมชน โดยรอบโบราณสถาน โดยการสร้างรูปแบบเมืองให้มีชีวิตชีวา เหมือนเป็น พิพิธภัณฑ์มีชีวิต (Living Museum) ให้ถูกถ่ายทอดเป็นเรื่องราวเหมือนฉากเหตุการณ์ต่าง ๆ ทางประวัติศาสตร์ในเมืองเชียงแสน เพื่อกำหนดเขตพื้นที่ของการออกแบบภูมิทัศน์เมือง ตามรูปแบบการพัฒนาเชิงอนุรักษ์แยกพื้นที่ระหว่างชุมชนเก่าและชุมชนพัฒนาใหม่ สงวนรักษาพื้นที่สีเขียวตามธรรมชาติที่เน้นการอนุรักษ์เมืองเก่า สอดคล้องกับการพัฒนาเมืองเชียงแสน ตามนโยบายของภาครัฐ ในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2558) และการใช้ทฤษฎีเมืองกระชับ (Compact City) หรือเมืองอัดแน่นของ Mike Jenks and Rod Burgess (1996) โดยพยายามที่จะทำให้พื้นที่เมืองอยู่ในขอบเขตที่จำกัด เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน และควรส่งเสริมมาตรการทางกฎหมายที่บังคับใช้เพื่อควบคุมภูมิทัศน์เมือง ที่เป็นกลไกของรัฐเพื่ออนุรักษ์และพัฒนาสภาพภูมิทัศน์เมืองเชียงแสน ในการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น ที่กำหนดรูปแบบและประเภทของอาคารไว้เป็นการเฉพาะ นอกเหนือจากบทบัญญัติในกฎหมายอาคารที่ใช้บังคับทั่วไป และยังใช้ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาพื้นที่ เช่น การจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ พ.ศ. 2547 เพื่อรักษาบรรยากาศของความเป็นย่านเมืองเก่าให้คงอยู่

แนวทางการสร้างภูมิทัศน์เมืองเชียงแสน ทางเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน ควรประสานขอความร่วมมือกับกลุ่มหน่วยงานของรัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง เช่น สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย, สำนักงานท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย, สำนักศิลปากรที่ 8 เชียงใหม่ สำนักงานเจ้าท่าเชียงราย สำนักงานธนารักษ์จังหวัดเชียงราย ร่วมกับผู้นำชุมชนในท้องถิ่น ให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องร่วมกัน เพื่อการพัฒนาพื้นที่โบราณสถานและพื้นที่ริมแม่น้ำโขง รวมทั้งการของบประมาณสนับสนุนความเป็นไปได้ของโครงการจากองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) จากการประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของเมืองเก่าเชียงแสน และพื้นที่เชื่อมโยงในจังหวัดเชียงราย ตามมติคณะรัฐมนตรีให้เป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยใช้งานวิจัยในครั้งนี้ ดำเนินการพัฒนาเมืองประวัติศาสตร์เชียงแสน ในการออกแบบสภาพภูมิทัศน์เมือง เพื่อส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับบริบทของเมืองเชียงแสน ตามกรอบงบประมาณของการประกาศเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ร่วมกับดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ของการพัฒนาในระยะ 3 ปี (ปีพ.ศ. 2559 – 2561) เพื่อของบประมาณประจำปีของเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน

6. เอกสารอ้างอิง

- ธรนิณ เหล่ารุ่งโรจน์. (2546). ศักยภาพของอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย กับ การค้าชายแดน ในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง : มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- ปุ่น เทียงบุญธรรม. (2552). โครงการการออกแบบเบื้องต้นและการศึกษาความเป็นไปได้สำหรับ พิพิธภัณฑ์มีชีวิตของเมืองแม่ฮ่องสอน. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- สร้อยสวัสดิ์ อ่องสกุล. (2529). ประวัติศาสตร์ล้านนา. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุรพล ดำริห์กุล. (2545). **อาณาจักรล้านนา**. กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ.

สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคเหนือ. (2556). **แผนยุทธศาสตร์ของจังหวัดในกลุ่มภาคเหนือตอนบน เพื่อการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน**. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. (2558). **การประเมินพื้นที่ท่องเที่ยวและศึกษาความเป็นไปได้พื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของเมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่และพื้นที่เชื่อมโยงในจังหวัดเชียงราย**. การประชุมรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน เทศบาลตำบลเวียงเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย.

Gordon Cullen. (1961). **The Concise townscape**. New York: Van Nostrand Reinhold.

Kevin Lynch. (1960). **The image of the city**. Cambridge: The MIT Press.

Mike Jenks and Rod Burgess. (1996). **Compact City**. London: E & FN Spon Press.